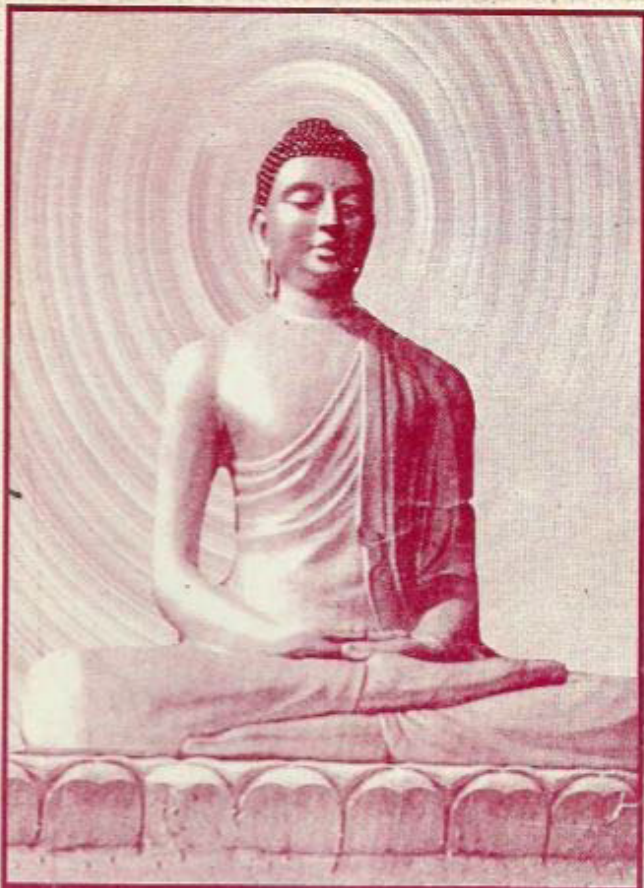

අති පුජ්‍ය මාතර ශ්‍රී ඥානාරාම මාහිමි

පඤ්චකකඨන්ධ විනාශය

පකද්වස්කධන්ධ චිතාගය

දේශන

මිහිරිගල නිස්සරණ වන සෙනසුන්පති
මාතර ශ්‍රී ඤාණාරාම මාහිමි

පුනිපාදන

මිහිරිගල ධම්ම විසුද්ධි හිමි

තැදිහවීම

මිහිරිගල නිස්සරණ වනය වුකලි මනෝභාවනිය බුදු පුතුන්ගේ භාවනා අසපුවෙකි. ඒ පින් බීම ආලෝකමත්කලෝ එහි නමාතෘවර මාතර ශ්‍රී කැණාරාම මානිමිපාණෝය. සසර බිය දැක සසුන් වන් කුල දරුවනට සසුන් මග කියාදී ඔවුන් තෙද ගන්වා මරයුදගට පෙලගැස් වුයේ මානිමිපාණෝය. තම සිසුවන් අනාට නොව සනාට කරනු වස් නිතර ගැඹුරු හඬින් ස්ථිරව දහමි දෙසු සේක. යෝගිනට එතුමෝ පුරෝගාමී වු සේක. අදත් උන්වහන්සේ අනුයාත දරුකැලක් එහි මනෝභාවනියවැ වසයි.

මේ දහමි දෙසුම පඤ්චස්ථාය පිළිබඳවය. වෙසෙසින් විදසුන් වඩන යෝගිනට මෙය ගෝචරය. පිවිතය යනු කුමකැයි මින් වටහා ගත හැක. පස් කඳෙහි ආදිය, මධ්‍යය, පරියෝකානය, ගැන මින් දත හැක. ඔබේ භාවනා දියුණුවට මේ දහමි පොත හස්තසාර වස්තුවක් වේවා!

මේ දහමි පොත ඔබ අතට පත්වෙනුයේ මිහිරිගල ධම්ම විසුද්ධි සවාමීන් වහන්සේගේ අදහස අනුව ගරු කර්මස්ථානාවායර්‍ය සුල්තානාගොඩ සද්ධාසීල මානිමිපාණන්ගේ තෙසැත්තැවන ජන්ම දින පිංකම නිමත්තෙනි. උන්වහන්සේට දිගාසිරි වේවා!

මේ දහමි පොත සඳහා ධනය වැය කරන පින්වත් සැම දෙනාටත්, මෙය පිටපත් කරදුන් දිලීනි වන්ති ආරච්චි මෙනවිය සහ රමණී මියටත්, ශාන්ත තපෝවන සීල භාවනා පිරිස හා තපෝවන සංවර්ධන සමිතියේ සැමටත්, ගෝහන ලෙස මුද්‍රණ කටයුතු කරදුන් වන්දන මුද්‍රණ ශිල්පින්ටත් මේ පින සග මොක් සුව පිණිස වේවා!

මෙයට,

**සුල්තානාගොඩ සුදස්සන හිමි,
ශාන්ත තපෝවනය,
කලෝටුවාව,
කළුගෙඩි හේන.**

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

කතමාව භික්ඛවෙ සමාධි භාවනා භාවිතා ඛනුලිකතා
ආසවානං ඛයාය සංචතති.

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පංචසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු
උදයඛඛයානු පස්සි විහරති.

ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයෝ, ඉති රූපස්ස
අත්ථංගමො, ඉති වෙදනා, ඉති වෙදනාය සමුදයො, ඉති
වෙදනාසස අත්ථංගමො ඉති සංඤා, ඉති සඤා සමුදයො,
ඉති සඤාය අත්ථංගමො ඉති සංඛාරා, ඉති සංඛාරානං
සමුදයො, ඉති සංඛාරානං අත්ථංගමො ඉති විඤ්ඤාණං,
ඉති විඤ්ඤාණසස සමුදයො, ඉති විඤ්ඤාණස අත්ථංගමො
අයං වුවචති භික්ඛවේ සමාධි භාවනා භාවිතා ඛනුලි කතා
ආසවානං ඛයාය සංචත්ති.

සමාධි භාවනාව පිලිබඳුව කොටස් හතරක් බුදුරජාණන්
වහන්සේ ප්‍රකාශ කරා. ඒ කොටස් හතරෙන් තුනක් මීට
පළමුවෙන් ප්‍රකාශ වුනා. මේ හතරවන කොටසයි අද ප්‍රකාශ
කරන්න තියෙන්නේ. සමාධි භාවනාව දියුණු කර ගැනීමෙන්,
දිට්ඨි ධම්ම සුඛ විහරණය පිණිස පවත්නා ඛව, එක
කාරණයක්, දෙවෙනි කාරණය ඤාණ දසසනය ලබා ගැනීම.
තුන්වෙනි කාරණය සති සම්පප්පද්ඤා දියුණු කර ගැනීම.
හතරවන කාරණය අද ප්‍රකාශ කරන්නේ, ආසවානං ඛයාය
සංචතති.

කතමාව භික්ඛවෙ සමාධි භාවනා භාවිතා, ඛනුලිකතා
ආසවානං ඛයාය සංචතති. මහණෙනි, දියුණු කරගත්ත
භාවිත වූ ඛනුල වශයෙන් දියුණු කරගත්තු සමාධි භාවනාව
ආශ්‍රවයන් නැතිකර ගැනීමට හේතුවන පිලිවෙල කෙසේද ?

ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පංචසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු
උදයඛඛයානු පස්සි විහරති. මේ ගාසනයෙහි භික්ෂුව

උපාදානස්කන්ධ පසෙහි උදය-වය දෙක බලමින් නැවත නැවත බලමින් වාසය කරන්නේ කේසේද? ඉති රූපං රූපය මෙතෙකි, මෙසේ ය.

- * ඉති රූපස්ස සමුදයො, රූපයාගේ ඉපදීම, ඉපදෙන පිළිවෙල ඉපදීමේ හැටි මෙසේය.
- * ඉති රූපස්ස අභට්ඨගමො, රූපයාගේ නැතිවීම, විපට්ඨාමය මෙසේය. ඉති වේදනා, ඉති වේදනාය සමුදයො, ඉති වේදනාය අභට්ඨගමො වේදනාව මේ විදියයි, මෙපමණයි, වේදනාවේ පටන්ගැනීම, හටගැනීම, මේ විදියයි වේදනාවේ නැතිවීම මේ විදියයි.
- * ඉති සංඤා, ඉති සංඤාය සමුදයො, ඉති සංඤාය අභට්ඨගමො සංඤාව මෙසේය, මෙපමණය, සංඤාව හටගැනීම මෙසේය, සංඤාවේ නැතිවීම මෙසේය.
- * ඉති සංඛාරා. ඉති සංඛාරානං සමුදයො, ඉති සංඛාරානං අභට්ඨගමො, සංස්කාරයෝ මෙසේය. මෙපමණය, සංස්කාරයන්ගේ හට ගැනීමේ පිළිවෙල මෙසේය. මෙපමණය. සංස්කාරයන්ගේ නැතිවීමේ පිළිවෙල මෙසේ ය. ඉති විඤ්ඤාණං, ඉති විඤ්ඤාණාස්ස සමුදයො, ඉති විඤ්ඤාණාස්ස අභට්ඨගමෝ, විඤ්ඤාස්සය මෙසේය, මෙපමණය, විඤ්ඤාණය හටගන්නා හැටි මෙසේය, විඤ්ඤාණය නැතිවන හැටි මෙසේය. අයං චූළච්චි භික්ඛවෙ සමාධි භාවනා භාවිතා බහුලිකතා ආසවානං බයාය සංචතති!

මහණෙනි, මේ විදියට භාවිත වූ, බහුලව දියුණු කළාවූ සමාධි භාවනාව ආශ්‍රවයන් තැනි වන හැටි මෙසේය. කියන මේ සුත්‍ර කොටසේ සාමාන්‍ය අදහස ඔය පිළිවෙලයි.

මේ සුත්‍රයේ අන්තිම කොටසයි. අන්තිම කොටස වගේම ඉතාම උපරිම දේශනාවක් මෙතන පවත්වන්නේ.

ඉතාමත් දීර්ඝ සුත්‍රවලත් අර්භත්වයෙන් කුළුගත්වා දේශනා කරන්නාවූ දේශනාවලත් අන්තිමේට ප්‍රකාශ වන්නේ

මේ ටිකයි. ඒ නිසා අද ප්‍රකාශ කරන්න තිබෙන්නාවූ මේ ධර්ම කරුණු ටික, ටිකක් ගැඹුරු කොටසක්, යෝගාවචරයන් නිසා, භාවනාව පුරුදු කරපු ඇත්තන් නිසා, ඒවා ගැඹුරුකම අඩුවනවා ඇති. පළමුවෙන් පටන් ගන්නා කොටම උන්වහන්සේ දේශනා කළේ, පංචසු පාදානකඩධෙසු උදයඛණ්ඩානු පස්සි විහරති.

මේ ගාසනායෙහි භික්ෂුව උපාදානස්කන්ට පසෙයි, උදය-වය දෙක බලමින් වාසය කෙරේ යන්නෙන් ආරම්භ කරන්නේ.

මේ ස්ථානයට එනකොට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ දේශනා වෙන්ම මේ යෝගාවචරය, මේ ස්ථානයට එනකම් මුලින් ප්‍රකාශ කරපු, කොටස් පුරුදු කර තිබුන නම්, යෝගාවචරය භාවනාවෙන් බොහොම දියුණුයි. සමාධි භාවනාව කිහිප ආකාරයකින් බොහොම දියුණුයි. දියුණු කරගෙන තියෙනව. අභිඤ්ඤාවලටත් හරවගෙන තිබුණු, හරවන්න තරමට ගත්තිය ඇති කරගෙන තිබුණු, ඉතාම අවශ්‍ය සති සමපජ්ඤඤා දියුණු කරගෙන තිබුණු. විදුර්ගනාවට යොග්‍ය අන්දමට සති. සම්පජ්ඤඤා හොඳට දියුණු කරගෙන තිබුණු. මේ විදියේ අවස්ථා තුනකින් දියුණු වෙලා ආපු මේ යෝගාවචරයා, සම්බන්ධවයි. ඉඬ හිකඩවේ හිකඩු කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ආරම්භ කරන්නේ. මේ ගාසනයේ මේ විදියට දියුණු වෙව්ව යෝගාවචරයා. භික්ෂුව කියල කියන්නේ,

පංචසුපාදානස්කන්ධෙසු උදයඛණ්ඩානු පස්සි විහරති. උපාදානස්කන්ධ පස පිලිබඳව උදය-වය දෙක බලමින් වාසය කෙරේ.

උදය-වය දෙක බලන්නාවූ ආකාරය ප්‍රකාශ කරන්නේ කෙසේද? ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයෝ, ඉති රූපස්ස අභට්ඨගමෝ යන අන්දමට උපාදානස්කන්ධ පහම ඉදිරිපත් කරනවා, උන් වහන්සේ. ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයෝ, ඉති රූපස්ස අභට්ඨගමෝ වචන 3 ක් කියනව. කොටස් 3 ක් තියෙනව.

මේ කොටස් තුනේ, ඉති රූපං යන්න එක කොටසක්. ඉති රූපස්ස සමුදයො යන්න දෙවෙනි කොටස, ඉති රූපස්ස අත්ථිගමො යන්න තුන්වෙනි කොටස, මෙය කොටස් 3 කින් යුක්තයි. මේ රූපය පිළිබඳව උදයඛානු පස්සි විහරති, කියන අන්දමට, උදය-වය දෙක බැලීමේ ආරම්භය, පටන් ගැන්ම, අවසානය කොටස් තුනකට අඩංගු වෙනවා.

ඉති රූපං, රූපං - රූපය, ඉති - මෙපමණය, මෙසේය, ඔය අදහස් දෙකම තියෙනව ඉති යන්නෙන්, රූපස්කන්ධයට අඩංගු වන්නාවූ රූප කොටස් සියල්ලම හිතට අරගෙනයි, ඉති රූපං සලකන්නෙ. ඉති රූපං දෙවෙනි කාරණය එකම තියෙනවා, රූපය මෙසේ ය, කියන අදහසකුත් තියෙනව.

රූපං - රූපය, ඉති - මේ ආකාරයි, යන තේරුමකුත් තියෙනව. එතකොට ඒකෙන් ප්‍රකාශ වෙන්නෙ රූපය පිළිබඳව යොගාවචරයාට, මුලින් අවබෝධ වෙන හැටි.

මේ ධර්මයන් පිළිබඳව පව්චත්ත ලකඛණය, සාමන්ද්‍යද ලකඛණය කියල ලක්ෂණ දෙකක් තියෙනවා. යෝගාවචරය භාවනාවෙ යෙදෙන්නාවූ අවස්ථාවේදී, පව්චත්ත ලකඛණයටයි ඉස්සෙල්ලා හිත යොදන්නෙ. පව්චත්ත ලකඛණය කියන්නෙ ඒ ඒ ධර්ම පිළිබඳව පුද්ගලික ලක්ෂණ, පොදු ලක්ෂණය නොවෙයි. ඒ ධර්මයට පමණක් නියමිත ලක්ෂණය.

සාමන්ද්‍යද ලකඛණය කියන්නෙ සියළු ධර්මයන්ට, සංස්කාර වශයෙන් තියෙන සියළු ධර්මයන්ට, පොදු වශයෙන් තියෙන ලක්ෂණ, ලකඛණ, රස, පව්චු පට්ඨාන, පද්ට්ඨානක වශයෙන් ඒ ඒ කොටස් වැටහෙනව නම් ඒක පව්චත්ත ලකඛණය.

අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම වශයෙන් වැටහෙනව නම්, ඒක සාමන්ද්‍යද ලකඛණය. භාවනාව පටන්ගත්ත යෝගාවචරයාට අර සාමන්ද්‍යද ලකඛණය කියන අනිත්‍ය, දුකඛ, අනාත්ම ලක්ෂණ ඉස්සෙල්ල ඇදගන්න උවමනාවක් නෑ. වැටහෙන්න උවමනාවක් නෑ. වැටහුනක් ඒව අයිත් කරන්න ඕනෙ. මුලින්

හිත යොදන්න ඕනෙ පව්වතත ලකඛණය කියන එකට.

ඉති රූපං යන මේ වචනය ඔය විදියට දෙවෙනි අවස්ථාවේදී රූපය මේ ආකාරයයි කියන කොට, ඔන්න රූපය පිළිබඳ කොටස් වශයෙන් පළමුවෙන් වැටහුනා. ඊළඟට රූපය පිළිබඳව පව්වතත ලකඛණය වශයෙන්. ලක්ඛණ, රස පව්වුපට්ඨාන, පද්ධිත කියන මෙන් මේ ගති අනුව රූපය වැටහෙන්න පටන්ගැනීමයි. විදුර්ගනාව කරගෙන යන්නාවූ අවස්ථාවේදී, අපි මුලින් සාකච්ඡා කරල තියෙනව සිල විසුද්ධිය ආදිය පිළිබඳව, භාවනාවට අවශ්‍යයි කියන එක. සිල විසුද්ධියේ පිහිටාගෙන, එත්ත විසුද්ධිය දියුණු කරගැනීම වශයෙන් සමාධිය ඇති කර ගන්න ඕන. සමාධිය ඇති කරගෙන ඉන්නාවූ අවස්ථාවේදී, ඊ ළඟට දිට්ඨි විසුද්ධියට කටයුතු කෙරෙන්න ඕන. දිට්ඨි විසුද්ධියෙදී, මෙන් මේ විදියට හිත යෙදෙන්න ඕන යම් කිසි සංස්කාර කොටසකට.

යෝගාවචරයෙකුට විදුර්ගනාවට ඛනින්නා වූ අවස්ථාවේදී හිත යොදා ගැනීමට නාම - රූප වශයෙන් කොටස් දෙකක් තියෙනව. රූප කොටසයි. නාම කොටසයි කියල, කොටස් දෙකක්, තියෙනව. රූප කොටස කියන්නෙ කෙස්, ලොම් ආදි දේවල් ආනාපාන, අද ප්‍රසිද්ධ භාවනාවක් වශයෙන් තියෙන මේ පිම්බිම්, හැකිලිම් දෙක, ඔය විදියට ධාතු වශයෙන්, ස්කන්ධ වශයෙන්, ආයතන වශයෙන් හෝ ලැබෙන මේ රූප කොටසට පළමුවෙන් හිත යෙදීමයි මුලින් කෙරෙන්නෙ. නාම කොටසටත් හිත යෙදෙන පිළවෙලක් තියෙනව පළමුවෙන්.

නාම කොටස කියෙන්නෙ වේදනා, සංඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාන කියන මේ කොටස් හතරයි. යම් කිසි කෙනෙක් මුලින් ධ්‍යාන සමාපත්ති දියුණු කරගෙන තියෙනව නම් ධ්‍යනා සමාපත්ති දියුණු කරගෙන ඉන්න කෙනෙකුට ලෙහෙසියෙන් පුළුවනි අර වේදනා, සංඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාන කියන මේ කොටස් වලට හිත යොදා විදුර්ගනාව පටන්ගන්නට විදුර්ගනාව කරන්නාවූ අවස්ථාවේදී නාම කොටසින්

විදුර්ගනාව ආරම්භ කිරීම කියලා එබඳු අවස්ථාවලදී ප්‍රකාශ වෙනවා. සාමාන්‍ය ක්‍රමයේ හැටියට රූප කොටසකටයි. පළමුවෙන් හිත යෙදෙන්නේ. පළමුවෙන් රූප කොටසකට හිත යෙදීමට කියනව විපස්සනා අභිනිවේසී: අභිනිවේසී කියන වචනය විදුර්ගනාවට බැස ගැනීම, පටන් ගැනීම ඒ පටන් ගැනීමේදී.

ඉති රූපං

දැන් මෙතන ඉති රූපං කියලා රූප කොටසකටයි හිත යෙදෙන්නේ. හිත හොඳටම තැන්පත් වෙල තියෙනව තැන්පත් සිතට යම්කිසි රූප කොටසක් අරමුණු කරගන්නව, විදුර්ගනාවේ කර්මස්ථානය වශයෙන්. ඒ කියන්නේ. හිතමු ආනපාන කියලා. ආනපාන කියන කොට, ආනපාන කියන්නේ වායෝ ධාතුවයි. වායෝ ධාතුව අරමුණු කරගැනීම, හෝ පිම්බිම් හැකිලීමට හිත යෙදෙනව නම්, එබඳු අවස්ථාවේදී වායෝ පොජ්ඨබ්බ රූපයට හිත යෙදවීමයි. එහෙම තැන්නම් කෙස්, ලෙම්, නිය, දත්, සම්, මස්, ඇට ආදී යම් කිසි දෙයක් අරමුණු කරලා ඒ සම්බන්ධව හිත යොදා ගැනීම ඒ විදියට හිත යොදා ගත්තම ඒ කර්මස්ථානයේ හිත සම්පූර්ණයෙන් පැතිරිලා හිටිනව. ඒ පැතිරිලා සිටින්නාවූ අවස්ථාවේදී සමාධිමත් හිතට සමාන්‍ය හිතට නොවෙයි. හොඳට තැන්පත් මූලතිටන්ම දියුණු කරගත්ත සමාධිමත් හිතට මේ රූපකොටස වැටහෙනව. එකම රූප කොටස ඇතුලත. ආනාපානය ගන්නා නම්, යම් කිසි ඒ විදියේ තවත් රූපයක් ගන්නානම්, ඒ රූප කොටස පිළිබඳව තද ලක්ඛණය වැටහෙනව එතකොට ඒකෙ ලක්ඛණය කර්කෂ ගතිය. පධ්වි ධාතුවේ කර්කෂ ගතියක් වැටහෙනව. එතකොට ඔන්න පධ්වි ධාතුවේ රසයක් වැටහෙනව. පිලිගන්නා ගතිය. අනිත් දේවල් පිලිගන්නා ගතිය මෙකෙ එලය අනික් ධාතු තුන එකට සම්බන්ධ බව කල්පනා කිරීම් පද්ධතිය වැටහීම. මේ විදියට එකම පධ්වි ධාතුව පිලිබඳව ලක්ෂණ, රස, පවච්ඡපට්ඨන, පද්ධතිය කියන මේවා ඔය විදියට වැටහෙන්න පටන්ගන්නව. ඒ පටන්ගත්ත. ඒ රූප කොටස පිළිබඳව ඔය විදියට රූපය මේ ආකාරයයි කියලා වැටහෙන ආකාරය. අපෝ ධාතුව ආදියත් ඒ විදියටයි.

රූපය මෙපමණයි කියල තේරුම් ගැනීම වෙනත් දෙයක් ප්‍රකාශ කෙරෙන්නේ. එකරූප කොටසකට හිත යෙදුව කියන්නේ දැන් ආනපාන කොටසකට හිත යෙදුව. යොදාගෙන ඉන්නකොට හොඳට ඒ හිත තැන්පත්වෙල තියෙනව. හොඳට තැන්පත්වෙලා තිබෙන්නාවු අවස්ථාවේදී, ඒ හිත යොදපු කොටසට සම්බන්ධ අතින් මුළු ගර්භයටම සම්බන්ධ සියළු කොටස් අර සමාධිමත් හිතට වැටහෙන්න පටන්ගන්නව. එතෙන්දී වැටහෙනකොට, මේ රූපයයි. මේ රූපය මේකයි. මේ රූපය මේකයි කියල මේ ඇත්තා සම්මග්‍රහය කරන්න පටන්ගන්නව. එතකොට මේ පටවී ධාතු තද ගතියෙන් වැටහෙනව, අපො ධාතුව පැතිරෙන වැගිරෙන ගතියෙන් වැටහෙනව : වැටහෙන්නා වු අවස්ථාවේ දී මේක ආපෝ ධාතුවයි කියල සලකනව. එතකොට සෙලවෙන ගතියෙන් වැටහෙනකොට මේක වායෝ ධාතුවයි කියල සලකනව. උණුසුම් ගතිය වැටහෙන කොට මේක තේපෝ ධාතුවයි කියල වැටහෙනව. ඔය විදියට මහා භූත හතරම ඒ ඇත්තාට වැටහෙනව. මහ භූත රූප හතර වැටහෙනකොට ඊ ලඟට ප්‍රසාද රූපත් වැටහෙනව. ප්‍රසාද රූප, කතෙන් ගබ්ද ඇහෙනකොට, ඇසින් රූප දකින විට එතකොට දිවට රස දැනෙන්නාවු අවස්ථාවේදී, නහයට ගඳ සුවඳ දැනෙන්නාවු අවස්ථාවේදී කයට ස්පර්ශ දැනෙන්නා වු අවස්ථාවේදී ඒ ප්‍රසාදගතිය පැහැදිලි ගතිය වැටහෙනව. මේ පිලිගන්නව. එන අරමුණු පිළිගන්නා ගතියයි මෙතන තියෙන්නේ මෙතන මේ දොරටුවක් වගේ කියල ඔය විදියට ඒවා තේරුම් ගන්නව. එතකොට ඔතන නවයක්ම තේරුම් ගන්නා පධිවි, ආපෝ, තේපෝ, වායෝ, වකඩු, සෝත, ඝාන, ජීවහා, කාය නවයයි. ඊ ප්‍රභට හිත යොදනකොට මේ ඇහැට හමුවන රූප, එතකොට කනට දැනෙන ගබ්ද, දිවට දැනෙන රස රූප, නහයට දැනෙන ගන්ධ රූප, කයට දැනෙන හොටධබ්බ රූප ඕවත් වැටහෙන්න පටන්ගන්නව. එතකොට එතන රූප, ගබ්ද, ගන්ධ, රස, පොටධබ්බ ඔය ටික වැටහෙනව. ඒ ලඟට මේ අයට වැටහෙනව තවත් එහාට සලකන කොට මේව ඔක්කොම පණ ගන්වගෙන තියෙන ජීවිත ඉපදිය කියල ස්වභාවයක් තියෙන බව. මේ එකක් එකක් හිතරම වෙනස් වෙන ගතිය තිබුනක්

මේක අල්ලගෙන ඉන්නෙ රැකගෙන ඉන්නේ මේකෙන් කියල පිටින ඉහදිය, පිටින රූපය ගැන කල්පනා කරනව. එතකොට භාව රූපය ගැන සලකනව. වස්තු රූපය, භෘදය වස්තු රූපය ගැන සලකනව. මෙන්න මේ විදියට සමමග්‍රනය කරන්නට පුළුවන් රූප කොටස් 17 ක් පමණ වැටහෙන්න පටන් ගන්නව එකක් එකක් පාසාව ඉති රූපං, ඉති රූපං කියල රූපය කියන්නෙ මෙන්න මේ විදියටයි. මේකයි, මේකයි, කියලා සලකනවා. එහෙම සලකන්නා වූ අවස්ථාවේදී ඊ ලඟට ඒවා වැටහෙන්නෙන් එක්තරා ක්‍රමයකටයි. සමාධිමත් හිතට ඒවා වැටහෙන්නේ ඉබේටම වගේ. වැටහෙනව. ඒ ලක්ෂණයන් අනුව ඒක ඇතිවීමට උපකාරක ධර්මන් අනුව වැටහෙනව ඒ රූප කොටස්වල ප්‍රතිඵලය වශයෙනුත් වැටහෙනව ඒක ඒ කරන ක්‍රියාව වශයෙනුත් වැටහෙනව මෙන්න මේ විදියට මේ රූපය පිළිබඳව, වැටහෙන ආකාරය එතකොට දැනෙන පිළිවෙල මෙන්න මේ විදියටයි. ඉති රූපං කියල කිව්වෙ ඔන්න ඔය ටිකයි. රූපය මෙපමණයි, මේ ආකාරයි කියල ඔය විදියට තේරුම් ගන්නව, ඉති රූපං එතකොට ඒ විදියටම ඉති වේදනා, ඉති සංඤා, ඉති සංඛාරා, ඉති විඤ්ඤාණං අතින් කොටස් හතරත් ඔය විදියට උපාදානස්කන්ධ පහ පිළිබඳවයි මේ යෝගාවචරයාගේ විදර්ශනාව ආරම්භ කිරීමට යෙදිල තියෙන්නෙ. ඒ අවස්ථාවේදී පළමුවෙන් රූපය සම්බන්ධ ඔය විදියට වැටහීම ඇති වුනා. රූපය සම්පූර්ණයෙන්ම වැටහුනේ තැත්නම් නාමයට බිහින්නෙ නැහැ. නාමය සමමග්‍රනය කරන්න බිහින්නෙ නැහැ, අතරෙන් පතර නාම කොටස් හිතට එන්න පුළුවන්, නමුත් සම්පූර්ණයෙන් රූපය වැටහෙනකම්ම මේකෙම රූපයෙම හිත යොදවන්න ඕනෙ. මුල හිටන් අගට අයෙ නැවත නැවත මුල හිටන් අගට සම්පූර්ණයෙන් වැටහෙනකම්ම රූප කොටස් හිත යොදවන්න ඕනෙ. සාමාන්‍යයෙන් 17 පමණ වනවා සම්පූර්ණයෙන් සමමග්‍රනය කලයුතු කොටස්. ප්‍රධාන වශයෙන් මහා භූත රූප ටික හොඳට වැටහුනොත් හුඟක් දුරට ඊ ලඟ ඒවා ඉබේට වැටහෙන්න පටන්ගන්නව. මුලින් කෙරෙන්න ඕනෙ මහා භූතයක් පිළිබඳව ඒ කියන්නෙ පධිවි, ආපො, තේජො, වායො කියන මේ භූත රූපයන් පිළිබඳව සමමග්‍රනය පුරුදු කිරීමයි. හිත එයට

යෙදීමයි කළයුත්තේ. අනික් අනික් ඒවට හිත යෙදෙන්න පුළුවන් හිතට එන්න පුළුවන්. ඒ එන අවස්ථාවේදී ඒව මෙහෙති කරල මේකෙම හිත යොදවන්න ඕනෙ. මේකෙම හිත හසුරුවල හොඳට ප්‍රගුණඋනායින් පස්සෙ මහා භූත ලගින් උපාදා රූප වලට බහිනව ප්‍රසාද රූප, විගය රූප, භාව, පීචිත, හෘදය කියන මෙන්න මේවාට හිත යොදනව ඒවත් ඒ විදියට හිත යොදනකොට හිත සමාධිමත් හොඳට මෙහන ලොකු ලාභයක් තියෙන්නෙ සමාධිමත් හිතක් තියෙන්නෙ. කල් ඇතුළුව ඒ සමාධිමත් හිතට හොඳට වැටහෙනව හිත යොදන්න යොදන්න, හොඳට ප්‍රකටව දැනෙනව. මෙන්න මේ ටික හොඳට වැටහුනයින් පස්සෙ ඉති වේදනා යන්නට බහිනව.

ඉති වේදනා

වේදනාව කල් ඇතුළුව තේරුම් අරගත්තු කෙනෙකුට වේදනාව කියන්නෙ මේකයි කියල විදර්ශනාවට බැස්සාම ලෙහෙසියෙන් පුළුවනි වේදනාව මෙහෙති කරන්න එතකොට වේදනා වශයෙන් සුඛ වේදනා, දුකඛ වේදනා, උපෙකඛා වේදනා. එතකොට සෝමනස්ස වේදනා, දෝමනස්ස වේදනා, කියල තවත් තියෙනව. ටිකක් ඒවා වැටහෙන ආකාරයට මෙහෙති කරන්න පුරුදු වෙන්න ඕනෙ. පලමුවෙන් වකඳු සම්පස්සභා වේදනාව. ඇහැට රූපයක් හමුවෙන්නාවූ අවස්ථාවේදී ප්‍රසාද රූපයෙහි බාහිර රූපයක නිමිත්ත වැටෙනකොට වක්ඛු විඤ්ඤාණය පහල වෙනව. එතකොට වක්ඛු විඤ්ඤාණයක්, ප්‍රසාදයක් බාහිර රූපයක් කියන මේ තුන එකතු විමේදී පස්සය එස්සය නිසා ඊ ලඟට ඇති වෙන්නෙ වේදනාව රූපාරම්මණයේදී රූපයක් දිහා බලනකොට වකඳු සම්පස්සභ වේදනා ඒක ඇතැම්විට සුඛ සහගත වෙන්න පුලුවන් දුක්ඛ සහගත වෙන්න පුළුවන්, උපෙකඛා සහගත වෙන්න පුළුවන් සෝමනස්ස වෙන්න පුළුවන්. දෝමනස්ස වෙන්න පුළුවන් එතකොට සාමීෂ, නිරාමීෂ වශයෙන්, ඔය සති පටධාන සුත්‍රයේ උගන්වල තියෙන්නෙ ඒකත් සැලකුවට කමක් නැහැ. වරදක් නැහැ ඔය

විදියට සලකමින් වේදනාවක් මෙනෙහි කරන්න ඕනෙ. ඒ දැනෙන දැනෙන හැම අවස්තාවක්ම අරගෙන මෙනෙහි කරන්න ඕනෙ. ඇහැ යෙදවීමේදී කන යෙදවීමේදී, නභය යෙදවීමේදී දිව යෙදවීමේදී, කය යෙදවීමේදී හිත යෙදවීමේදී කියන මේ යෙදවීම් හයේ දිම වේදනා කාරියක් බිහිවන හැටි සලකන්න ඕනෙ. තේරුම් ගන්න ඕනෙ ඔය විදියට සලකා බලනකොට මේ සත්වයෙක් සිහියෙන් යුක්තව නුවනින් යුක්තව කල්පනා කලොත් ජීවත් වන්නෙ කොහෙද? වේදනා සාගරයකයි. වේදනා සාගරයකයි. ජීවත් වන්නෙ. ඒ වේදනාව හොඳට වැටහෙනව නම් එහාට හුඟක් ලෙහෙසියෙන් විදුර්ගනාව ගෙනියන්න පුළුවනි. ඉති වේදනා කියන එක ඔන්න ඔහොමයි තේරුම් ගන්නට ඕනෙ.

ඉති සංඥා

සංඥාය කියන්නෙ හැඳිනීම, සංඛ්‍යාව, රූප සංඥා ගබ්බු සංඥා ගන්ධ සංඥා, රස සංඥා, පොට්ඨබ්බ සංඥා, ධම්ම සංඥා, රූපයෙහි කියල හැඳිනීම, ගබ්බෙ කියලා ගන්ධෙ කියලා රස කියල, පොට්ඨබ්බ කියල. ධම්ම කියල ඔය විදියට ඒවා හැඳින ගැනීම හැඳින ගැනීම සංඥාවයි. එතකොට ඒ සංඥාව මේ ආකාරයි හැඳින ගැනීම් ආකාරයි. සංඥාව හැඳිනීම් විදියට හිතට පුරුදු කරවනව. නැවත දෙයක් ගන්නා වු හෝ ගන්නා වු අවස්ථාවේදී ඒකම නැවත සලකනකොට මුල හැඳිනීම දෙවෙනි අවස්ථාවේදී උපකාරී වෙනව. යම් කිසි දෙයක් කිහිපවරක් හැඳිනීම් ඇති කරගන්නානම් ඒක ඉක්මනට හඳුනාගන්න පුළුවන් වනව මිත්‍යා සංඥාව කියල එකකුත් තියෙනව. යම් විදියක මේ මිත්‍යා සංඥාව දියුණු කර ගත්තොත් නැවත නැවත ඇතිකරගෙන වැරදි හැගීම් ඇති කර ගත්තොත් ඒ හැගීම දුෂ්ඨයකටත් හේතුවනව. අන්තිමේ දුෂ්ඨයකටත් හේතු වුනාට පස්සෙ කඩන්න බැහැ. බුදු කෙනෙක් ළඟට ගියත් ඒ ඇත්තා කියන එකමයි. අර බුදු රජාණන් වහන්සේ කියන එක නොවෙයි. තමන් කියන එකමයි නිතරම ඔප්පු කරන්න යන්නෙ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරියේ වුනත් ඒ තරම් තදට හිටිනවා

මේ සංඥාව කියන එක. ඒ නිසා මේ සංඥාවේ හැටි ඔය විදියයි. ඔහොමයි කියල තේරුම් ගන්න ඕනෙ. ඒ වගේම සංඥාවේ ප්‍රභේදන් අර විදියට තේරුම් අර ගන්න ඕන ඉති සංඥා කියල කිව්වෙ ඒක.

ඉති සංඛාරා

සංඛාර කිව්වහම මේ සංස්කාර ස්කන්ධයට අඩංගු වෙත වෛතසික 52 ක් උගන්වනව. දැන් මෙතන දෙකක් තියෙනවනෙ සංඥා, වේදනා දෙක, ඇරුණාම පනහයි. ඔය සියල්ලම මෙනෙහි කරන්න විදර්ශනා කරන යෝගාවචරයෙක් යන්නෙ නැහැ. ප්‍රධාන වශයෙන් පස්ස පංචමක ධර්ම කියල උගන්වනව. පස්සය ප්‍රධාන කොට ඇති ධර්ම සමුහය සාමාන්‍යයෙන් ලෙහෙසියෙන් තේරුම් ගන්නෙ. පසුවයි තේරුම් ගන්නව මුලින් තිබුණු වේදනාවත් සංස්කාර කොටසට අඩංගු වෙන එකක් වේනනා, වේතනාව තේරුම් ගන්නව. වේතනාව කියන්නෙ සකස් කිරීම, ආයුහනය, කරණය. කර්ම රැස් කිරීම කියන මේ තේරුම් වලටයි යන්නෙ. මේ වේතනා කියන එක එතකොට එකක් තේරුම් ගන්නව. ඊ ලඟට චිත්තය, එතකොට චිත්තය විඤ්ඤාණ ස්කන්ධයට අඩංගු වනවා නම් මෙයින් ඔන්න ඔය ටික තමයි තේරුම් ගන්නෙ වේදනාවත් සලකනව, පස්සයත් සලකනව භාවනා කරන යෝගාවචරයන්ට භාවනා කරන අවස්ථාවේදී දැකීම සලකන්නය කියනව. ඉදිම, හැපීම දෙක සලකන්නත් කියනව. හැපීම සලකන්නයි කියන්නෙ එස්සය තේරුම් කර ගැනීමට උදව්වෙන අන්දමටයි. ඔය හැර නුවණ තියෙනව නම් සංස්කාර ස්කන්ධයට අයත් කොටස් තවත් සලකන්නට පුළුවන් මනසිකාරය, නාම පිචිත ඉඤ්ජය, චිතර්කය, විචාරය, එතකොට ජන්දය, ප්‍රීතිය, ශ්‍රද්ධාව, ඔය ආදී දේවල් තමන් දන්න, දන්න පමණින් සැලකුවට වරදක් නැහැ. මේකෙ අසම්පූර්ණ විමක් ඇත්තෙ නැහැ. තමන් හොඳට ඒ පරමාර්ථ ධර්මයන් දන්නව නම් ඒ ඇත්තාට ඉබේටම වැටහිගෙන, වැටහිගෙන යනව. පස්ස, වේදනා. සංඥා, වේතනා. ඒකගගතා. පිචිත ඉඤ්ජය, මනසිකාර, චිතක්ක, විචාර, අදිමොකඛ, විරියං, ප්‍රීති, ජන්දෙ, ඔය කොටස් තේරුම් අරගෙන තියෙන කෙනා ඒ ඒ අවස්ථාවේදී තමන්ගේ සිත ඒවට යෙදිල ඒව තේරුම්ගන්න

මහන්සි ගන්නව මෙන්න මේ විදියට සංස්කාර කොටස පිළිබඳව, සංස්කාර කොටස මේ විදියයි. සංස්කාරයන්ගේ ස්වභාවය මේකයි. සංස්කාරය කියන්නේ සංස්කාර ස්කන්ධය, ඒකේ ස්වභාවය මෙන්න මේකයි, ආයුභතය රැස්කිරීම, දිගට පවත්වා ලීම මේකෙ ස්වභාවයයි. එතකොට මේ විදියට සංස්කාර ස්කන්ධයේ ස්වභාවය තේරුම් ගන්නව ඊ ප්‍රභට

ඉති විඤ්ඤාණං

විඤ්ඤාණය මෙතෙකි. විඤ්ඤාණය මේ ආකාරයි. විඤ්ඤාණය කිව්වේ කුමක්ද? අරමුණ දැන ගැනීමයි. අරමුණක් හමුවෙන්නාවූ අවස්ථාවේදී, ඒ අරමුණ දැන ගැනීමයි විඤ්ඤාණයේ ස්වභාවය. විඤ්ඤාණය කිව්වනම චිත්ත කියන වචනය තියෙනවා, විඤ්ඤාණය කියන වචනය තියෙනව. සාමාන්‍ය ධර්ම දේශනාවේදී විඤ්ඤාණය කියන්නේ, චිත්තය කියන්නේ එකටමයි. මනෝ, චිත්තං, විඤ්ඤාණං, වේතෝ, ඔය නම් වලින් සඳහන් වෙන්නේ එකම හිත. ඇතැම් විට මේවායේ වෙනස්කම් වෙන වෙන තැන්වලදී ලැබෙනව. වකඛු විඤ්ඤාණය, මනෝ, මනෝ විඤ්ඤාණ, ඔය විදිහේ දෙකම තියෙනව සමහර තැන්වලදී විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය කිව්වම සාමාන්‍යයෙන් සිතටයි මේ විඤ්ඤාණය කියල කියන්නේ. එතකොට විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය වශයෙන්, සිත වශයෙන් තේරුම් කරගන්න ඕනේ. ඔය විදියට විඤ්ඤාණ කියන්නේ ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් ධර්මයන් ප්‍රත්‍යක් නිසා අරමුණක් තියෙන කොට පහළවෙනව. අරමුණක් තැනි වෙනකොට හිතේ පැවත්මක් ඇත්තේ නැහැ. එතකොට මොකක් හට අරමුණක යෙදිලයි හිත පවතින්නේ. ඔය විදියෙන් අරමුණක් දන්නා තැන අරමුණක් දන්නා ස්වභාවය තමයි විඤ්ඤාණය කියල කියන්නේ. විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය, ඒක රාශියක් එතකොට කුසල විඤ්ඤාණ, අකුසල විඤ්ඤාණ තියෙනව. කුසල විඤ්ඤාණ තියෙනව. ක්‍රියා විඤ්ඤාණ තියෙනව. එතකොට මේ නම්වලින් සඳහන් වෙන්නේ විඤ්ඤාණ ගොඩක් විඤ්ඤාණ ගොඩක් නිසා විඤ්ඤාණ ස්කන්ධයයි කියනව. විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය තේරුම් ගන්නව. යෝගාවචරයා හිතක් පහල වුනා කියල මෙතෙකි කරනව. ඒක විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය තේරුම් ගැනීමක්. එතකොට

ඒ හිත කුසල හිතක්ද, අකුසල හිතක්ද, විපාක හිතක්ද, ක්‍රියා සිතක් ද කියල ඔය විදියේ තේරුම් බේරුම් කරල ගන්න ඕනෙ. මේ ආකාරයට විඤ්ඤාණ පිළිබඳව තේරුම් ගන්න ඕනෙ.

මෙන්න මේ විදියට රූප වේදනා, සංඥා සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ කොටස් පහ පිළිබඳව ලක්ෂණ, රස පවිච්චපට්ඨාන, පදට්ඨාන වශයෙන් තේරුම් බේරුම් කර ගැනීම, හිතට වටහා ගැනීම ඒ කියන්නෙ නාම- රූප පරිච්ඡේද ඥාණය ඇති කර ගැනීම, ඒ වගේම පවිචය පරිගහන කුණායට උපකාර වන අන්දමට සැලකීම යන මෙන්න මේවා ඉති රූපං යන්නෙන් ප්‍රකාශ වෙන බව සලකන්න ඕනෙ. නාම - රූප පරිච්ඡේද කුණායට සම්බන්ධ වෙනව මේ විදියට මේක රූපයයි නාමය නොවේ. මේක නාමයයි මේක රූපය නොවේ කියල ඔය විදියට තේරුම් බේරුම් කරගෙන මෙතෙහි කිරීම. ලැබෙන ලැබෙන තාක් නාම - රූපයන් හිතට වැටහෙන තාක් නාම - රූප ධර්ම සමූහයක් කියන හැගීම ඇති වෙනව, ඒ එක්කම මේ නාම රූප ධර්මයන්ගේ පදට්ඨානත් වැටහෙනකොට මේ නාම - රූප ධර්මයන් මෙන්න මේ මේ කරුනු නිසයි මේව ඇති වුනේ ඉබේට ඇති වුනේ නැයි කියලත් වැටහෙනව. ඒ කියන්නෙ අවිද්‍යා. තණ්හා, උපාදාන, කම්ම ආහාර කියන මේවා නිසා මේ රූප පහලවෙනව, රූපය ඇති වෙනව. ඒව නිසාම අවිද්‍යා, තණ්හා. උපාදාන, ආරම්මණ කියන මේවා නිසා මේ තාම ධර්ම පහල වෙනව. මේ විදියට මේවාට හේතු තියෙනව, හේතු අනුවයි මේ නාම රූප ධර්මයන්ගේ පැවත්ම ඉබේට පැවත්මත් නොවෙයි. වෙන යම්කිසි දෙවියෙක්, බඹෙක් මැව්වා නොවෙයි මේ හේතු පහෙන්, මේ පල ධර්ම සමූහය වශයෙන් මේවා ඇති වුනේ කියලා ඔය විදියේ වැටහීමක් ඇති වුනා නම් ඒක පවචය පරිගහන ඥාණයයි. නාම - රූප පරිච්ඡේද ඥාණයත්, පවචය පරිගහන ඥාණයක් දෙක සම්පූර්ණ වන විට කංඛාවිතරණ විසුද්ධිය දක්වා දියුණු වෙලා හිටිනව. කංඛාවිතරණ විසුද්ධිය දක්වා දියුණු වෙච්ච යෝගාවචරයා ඊ ළඟට ඉති රූපස්ස සමුදයෝ, ඉති රූපස්ස අත්ථඛගමෝ යනාදී වශයෙන් ඒ කොටස් දෙකක් මෙතෙහි කරන්න පටන් ගන්නව. ඒ තත්වය වැටහෙන්නෙ මේ හේතුව අනුව මේ ජලධර්ම සමූහය වැටහුනා වු අවස්ථාවේදී, මේ ධර්ම එකක් පාසා වෙන්වෙලා වැටහෙන්න

පටන් ගන්නව මේ හැම එකක්ම. දැන් සාමාන්‍ය වශයෙන් හිතන්නා වූ අවස්ථාවේදී රූපය, හිත දැක්කාම ඒක රූපයක් අත දැක්කාම ඒක අතක්, මිනිහෙක් දැක්කාම මිනිහෙක් කියන හැඟීමයි එක පාරට ඇති වන්නේ. මේ විදියේ විදුර්ගතා භාවනාවෙන් මේ ස්ථානයට එනකම් දියුණු වෙච්ච කෙනෙකුට නම් මේ විදියට නොවෙයි වැටහෙන්නේ, මෙය රූප රාශියක් කියලයි වැටහෙන්නේ රූප රාශියම එකක් එකක් පාසා වෙන්වෙලා පේනව එකක්, එකක් පාසා වෙන්වෙලා පෙනෙන්නා වූ අවස්ථාවේදී මේක ඇති වීමේ ක්‍රමයක් මේක නැතිවීමේ ක්‍රමයක් දෙකම පෙනෙන්නට ඕනෑ පෙනිය යුතුයි. ඒ පෙනිය යුතු ආකාරයයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ ඉති රූපස්ස සමුදයෝ, ඉති රූපස්ස අභව්ඨගමෝ රූපයාගේ, රූපස්කන්ධයාගේ තමන් පළමුවෙන් සලකාගත්ත රූප සමුහයාගේ ඇතිවීම මේ ආකාරයෙනි. ඒ රූප සමුහයාගේ තැනිවීම මේ ආකාරයෙනි. පළමුවෙන් සලකනු වේදනාවන්ගේ ඇතිවීම මේ ආකාරයෙනි. ඒ වේදනා සමුහයාගේ නැතිවීම මේ ආකාරයෙනි. ඒ සංඥා සමුහයේ නැතිවීම මේ ආකාරයෙනි. නැතිවීම මේ ආකාරයෙනි. පළමුවෙන් සලකනු විඤ්ඤාණ සමුහයේ ඇතිවීම මේ ආකාරයෙනි. නැතිවීම මේ ආකාරයෙනි. කියලා ඔය විදියට සලකන්නට කල්පනා කරන්නට පුරුදු වෙනව.

ඔය විදියට සලකන්නට පුරුදු වන්නා වූ යෝගාවචරයාට මේ උදයව්‍ය ඥාණය. මේ උදයබ්‍යානු පස්සි විහරති කියන මේ වචනයේ උගන්වන පිළිවෙලට මේ ධර්ම සමුහයේ ඇතිවීමත්, නැතිවීමත් කියන මේ දෙකම හොඳට වැටහෙන්න පටන්ගන්නව. එතකොට රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ උපාදාන ස්කන්ධ වැටහෙන්නට පටන් ගන්නව යෝගාවචරයාට.

දැන් තමන් කල්පනා කරගන්න ඕන බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙම දේශනාවෙන් පෙන්වාදෙන අන්දමට විදුර්ගතා භාවනාව දැනගෙන. තම තමන් ප්‍රාර්ථනා කරන අයුරින් තිවන් අවබෝධ කරගන්න උත්සාහ කරන්න ඕන.

නිව්